

November 2013

Nu de herfst werkelijk is losgebroken, wordt het tijd losse eindjes uit de voorgaande bijdragen af te hechten en foutjes en onvolkomenheden in orde te maken.

Gelukkig heeft De Jager de storm van 28 oktober zonder noemenswaardige schade doorstaan. Sterker: rond de molen lagen maar een paar losse dunne rietstengeltjes; verder niets aan de hand. In de directe omgeving was alleen de regengoot van de droogschuur gewaaid, maar die lag (al jaren) slechts los op de uithouders. Dat was nog dezelfde week verholpen evenals het fatsoeneren van een paar dakpannen op Het Molenhuis.

In de vorige aflevering kwamen de eiken platen aan de orde voor de nieuwbouw van wat ik (met opzet wat vaag, want ik ben/was niet helemaal op de hoogte) een passagiersschip noemde. Jan wees me erop dat het gaat om een veerschip met de naam Dorp Grouw, de stalen opvolger van de houten Æbelina. Dit schip wordt na diverse verbouwingen voor allerlei doeleinden weer teruggebracht in de oorspronkelijke staat. De verwarring wordt vergroot doordat de betreffende stichting de naam "De stichting Beurtschip Dorp Grouw" heeft (bouwplaats Osingahuizen) en omdat het skûtsjemuseum in Eernewoude ook een (geheel houten) Æbelina in de vaart heeft. Er is een subtiel verschil in de functieaanduiding: een veerschip vaart een vaste route en een beurtschip gaat naar waar de verlader de vracht wil hebben. Maar gezien het voorgaande is de zaak niet zo zwart of wit. Een passagiersschip, tsja, dat is een woord dat door landrotten wordt gebruikt.

Bij het onderwerp *breeuwen* moeten ook wat puntjes op de *i* worden gezet. Voor dit werk hoort eigenlijk een speciale houten hamer te worden gebruikt. Op de foto in de bijdrage voor oktober is een ijzeren *bolbankhamer* afgebeeld (bedoeld om te klinken). De hardhouten kop van de enigszins kromme breeuwhammer heeft in de lengterichting een sleuf die met twee bouten om de steel kan worden geklemd. Om de einden van de kop zitten ijzeren ringen om de pruikvorming door het slaan te verminderen.

Bij het zoeken naar een duidelijke afbeelding vond ik de opmerking dat een breeuwhammer onder water moet worden bewaard; ik vermoed dat dit is om het hout taai te houden en om scheuren te voorkomen. Na het breeuwen worden de resterende kieren volgegoten met pek (of een of andere moderne vervanging).

Voor dit werk is nog een mooi woord in gebruik: *kal(e)faten*; met het voorzetsel *op* betekent het meer specifiek in de scheepsbouw: vernieuwen/repareren van breeuwwerk. In de dagelijkse moderne taal is er een wat bredere betekenis: opknappen of weer bruikbaar maken van oud spul.

Aan het verhaal over het nieuwe tjasker-vangwiel moet nog worden toegevoegd dat ik ondertussen tot drie heb leren tellen. Mats Faber, die ook de webstek www.houtzaagmolendejager.nl bijhoudt maakte me erop attent dat naast de twee typen waar ik op doelde (paaltjasker en boktjasker) is ook nog de door Cees Notenboom hervonden en op basis van afbeeldingen gereconstrueerde staarttjasker bestaan heeft. In de door de Bankgiroloterij gesponsorde populariteitsmeting van een zevental genomineerde restauraties, verbeteringen aan de molen zelf of de toegankelijkheid en dergelijk. Het voorgestelde bouwplan te Elahuizen (in een ecologische verbindingzone tussen de Fluessen en 't Swin) heeft weliswaar de hoofdprijs niet gewonnen, maar een euro per uitgebrachte stem leverde toch € 3639 op. De twee eerstgenoemde typen tjaskers brengen het water omhoog met een schroef (vijzel) in een lange meedraaiende ton (cilinder); ze moeten door een molenaar (boerenknecht) op de wind worden gezet. De herontdekte staarttjasker heeft een staart met een grote vaan zodat het kruien vanzelf door de wind geschiedt. Een ander verschil is, dat de staarttjasker het water opbrengt met een vrij klein scheprad. De praktijk zal moeten uitwijzen of de kleine capaciteit de reden was voor het uitsterven van dit molentype.

Voor de liertjes aan de kraan naast de molen heeft de zeilmaker (winter)mutsjes gemaakt ter voorkoming van roestvorming en zwaar draaien.

Lourens heeft onlangs een boombank voltooid. De vijfhoekige bank is gemaakt om flink ruim om een boom te worden geplaatst - bomen worden nu eenmaal in de loop der tijd dikker... Een vierkante bank is te hoekig en een zesokante ziet er saai uit.

Het vergde nog heel wat meetkunde om een regelmatige vijfhoek uit te zetten. Buiten is er voor zo'n groot object veel meer ruimte dan in de werkplaats; maar ja, "Is de bestrating wel vlak en horizontaal?"

In een van de rugleuningen is een nieuwe versie van een afbeelding van De Jager gesneden.

